

24 maart 1959

U 2927/59 - C 46 - P1/PS9.

A 9664/17
GEHEIM

Land: West-Duitsland.
Onderwerp: Hereniging en veiligheid.
Referenties:
Datum van waarneming: Medio maart 1959.
Bron: Betrouwbaar.
Informant: Vooraanstaande ambtelijke figuur.

Opmerkingen:

Verzonden aan: de Minister van Buitenlandse Zaken.

Aan Zijne Excellentie Prof. Dr. L.J.M. BEEL
Minister-President

Plein 1813 no. 4

'S-GRAVENHAGE.

1) De bondsregering heeft langzamerhand een sterk pragmatische opvatting over een aantal problemen, waarover zij vroeger een zeer gesloten doctrine had. In de jaren 1954/1955 stelde zij zich op het standpunt dat noch op het gebied van de veiligheid in Europa noch op dat van de ontwapening tegemoet kon worden gekomen aan de verlangens van de Sowjet-Unie, wanneer niet tegelijkertijd overeenstemming werd bereikt over de democratische hereniging van Duitsland. Sindsdien heeft de bondskanselier het accent steeds meer verlegd naar de gecontroleerde ontwapening - waarbij hij aanduidde dat eerst op dit gebied zekere vooruitgang zou moeten worden geboekt alvorens een voor de hereniging gunstig klimaat zou kunnen ontstaan. Men zou dus op het gebied van de gecontroleerde ontwapening bereid moeten zijn tot zekere "Vorleistungen". Aan de andere kant heeft de bondsregering van dit standpunt weer geen dogma gemaakt, want zij gaat er van uit dat weliswaar een gecontroleerde ontwapening een ideaal is, maar anderzijds beseft zij dat het bijzonder moeilijk zal vallen en lange tijd zal kosten om juist dit hoofdprobleem bevredigend te regelen. Vandaar dat de bondsregering ook geen bezwaar heeft tegen pogingen om kleinere problemen, al naar zij zich voordoen, te regelen. Zij is dus zowel bereid om de vraagstukken van "bovenaf" als van "onderop" aan te pakken.

2) Hoewel de bondsregering in de methode dus soepeler is geworden vergeleken bij enkele jaren geleden, ziet zij op zichzelf niet dat de situatie in de wereld meer kansen op redelijke overeenstemming biedt dan enkele jaren geleden. Zij heeft integendeel het gevoel dat de situatie zich langzaam en geleidelijk ten ongunste van het Westen wijzigt. Vast staat dat de Sowjet-Unie vrijwel dagelijks in militaire macht toeneemt en een niet onbelangrijk overwicht op het Westen heeft. Onder die omstandigheden is het nog veel minder waarschijnlijk dan enige tijd geleden dat de Sowjet-Unie bereid zou zijn tot voor het Westen interessante compromissen. Terwijl in een bepaalde periode in het verleden het Westen nog de hoop kon hebben dat het mogelijk zou zijn een vrijheidspolitiek, gericht op Oost-Duitsland en Oost-Europa, te voeren, staat nu wel vast dat de

GEHEIM

mogelijkheid van een dergelijke politiek voorlopig niet in ernst kan worden overwogen. Het Westen moet zich er meer en meer op gaan richten tenminste datgene in handen te houden wat zich op het ogenblik in westelijke hand bevindt. Daarvoor zijn in ieder geval grotere bewapeningsinspanningen nodig dan het Westen zich op het ogenblik getroosten wil. Het bedenkelijke is daarbij dat in de westelijke landen steeds meer een atmosfeer van puur nationaal eigenbelang dreigt te ontstaan. Men schijnt steeds minder de ondeelbaarheid van het westelijk bondgenootschap te beseffen. Dat is één van de grote gevaren voor Berlijn. De positie van het Westen is slecht, zij mag juridisch sterk zijn, in feite hebben de Sowjets alle troeven in de hand. De bondsregering vraagt zich met bezorgdheid af of niet voor de publieke opinie in het Westen en zelfs voor sommige regeringen Berlijn een vrij hinderlijk geval is. Het best een compromis met de Sowjet-Unie rechtvaardigt. De bondsregering gaat onveranderd uit van het standpunt dat de Sowjetrussische actie tegen Berlijn in wezen agressieve doeleinden heeft: in een eerste fase West-Berlijn in handen krijgen om van daaruit dan weer nieuwe posities voor een verder opdringen naar het Westen op te bouwen. In zoverre zou het Westen zich in het eigen vlees snijden wanneer het ten aanzien van Berlijn de zwakste zenuwen zou blijken te hebben.

3) De Duitse ambassadeur in Moskou heeft een wat eigen interpretatie van de Sowjetrussische actie tegen Berlijn. Naar zijn opvatting moet de buitenlands-politieke activiteit van de Sowjet-Unie vooral tegen binnenlandse achtergronden worden gezien. Het grote doel van Chroesjtsjev - waardoor hij zelfs geheel geobsedeerd is - is het zevenjarenplan, dat de Sowjet-Unie in staat moet stellen het Westen, dwz Amerika, in te halen en te overtreffen. Terwille van de verwerkelijking van dat plan heeft Chroesjtsjev een argeronde situatie in het Westen nodig. De bondsregering is overigens van mening dat ook met deze interpretatie de situatie er niet beter op wordt, want het opbouwen van de binnenlandse productie en het overvleugelen van het Westen dient op lange termijn toch alleen maar het oude doel van de wereldbeheersing. Daarom heeft het Westen er geen belang bij de Sowjet-Unie die pacificatie (waarvoor het Westen dan nog belangrijke concessies zou moeten doen: Berlijn) te geven waarnaar zij schijnt te ver-

langen. Dat is één van de redenen waarom de bondsregering er op staat dat alle plannen voor militaire ontspanning op een of andere manier worden gekoppeld aan politieke kwesties. Houdt het Westen aan die eis niet vast, dan verkrijgt de Sowjet-Unie de rust die zij wenst, zonder dat het Westen voor het bereidwillig verlenen en garanderen daarvan ook maar iets terugkrijgt. Wel heeft de bondsregering ingesien dat het op den duur moeilijk wordt om steeds de wens naar hereniging naar voren te schuiven, want de westelijke bondgenoten en in het bijzonder de publieke opinie in de westelijke landen zullen op den duur waarschijnlijk niet bereid zijn om de toch wel gewenste modus vivendi op te offeren aan de Duitse herenigingsverlangens. Vandaar dan ook dat de bondsregering in de loop der jaren haar herenigingsverlangens in steeds gematigder termen heeft geformuleerd en vandaar ook dat zij zelfs de laatste tijd bij voorkeur niet over de nationale hereniging, maar over een verbetering van de menselijke situatie in de Oostzone spreekt. Voor dat laatste, zo hoopt zij, zal men in het Westen meer sympathie opbrengen dan voor zuiver-nationale wensen.

- 4) Wat de bondsregering in het geweer heeft gebracht tegen bepaalde tendenzen in de Britse politiek is dat zij niets voelt voor disengagement, zolang daarmee een "Auseinanderrücken" van de troepen van Oost en West in Midden-Europa is bedoeld. Dat zou namelijk de bondsregering juist die bescherming dreigen te ontnemen bij de gratie waarvan zij bestaat: de aanwezigheid van Amerikaanse troepen. Juist in een tijd waarin zich de mogelijkheid begint af te tekenen dat de Amerikanen zich op den duur voldoende beschermd zouden kunnen voelen door hun intercontinentale raketten, heeft het Europese continent er alle belang bij de Amerikanen op het continent vast te houden. Verdwijnen ze daar eenmaal dan dreigt een "fasenproces", waarbij Europa successievelijk door de communisten wordt opgerold, omdat de communisten zo langzaam en voorzichtig zullen opschuiven dat geen enkele afzonderlijke stap de grote militaire reactie zal rechtvaardigen. In die periode zullen de nationale egoïsmen een nog grotere rol gaan spelen dan nu al het geval is: ieder zal menen dat juist hij nog niet aan de beurt is en dat zijn eigen voorlopige veiligheid niet in de waagschaal mag worden gesteld door solidariteit met degene die

juist wel aan de beurt is om door de communistische expansie te worden opgezogen. Vandaar dat de bondsregering, hoezeer zij ook voorstander is van gecontroleerde ontwapening, niets voelt voor disengagement in de zin van het terugnemen van troepen op zodanige wijze, dat de Amerikanen van het continent zouden moeten verdwijnen. Daarbij speelt uiteraard ook de overweging een rol dat de Sowjets binnen enkele uren weer in de gebieden kunnen verschijnen die zij hebben verlaten, terwijl de moeilijkheden voor de Amerikanen in geval van nood aanzienlijk groter zouden zijn. Tegen die laatste achtergrond vooral moeten de gesprekken met Macmillan worden gezien.